

BELLE TEN

Cilt: III

Temmuz - I. teşrin 1939

Sayı: 11/12

OSMANLI HÜKÜMDARI

**ÇELEBİ MEHMED TARAFINDAN VERİLMİŞ
BİR TEMLİKNÂME
VE
SASA BEY ÂİLESİ**

Prof. İsmail Hakkı UZUNÇARŞILIOĞLU

T. T. Kurumu Âzasından, Balıkesir Meb'usu

Osmanlıların ilk zamanlarına âit vesikalar pek azdır; bu devre dâir elde edilen vesikaların neşredilmesi Osmanlı tarihinin ondördüncü asırla on beşinci asrın ilk yarısındaki noksan ve yanlışlarını tashih için pek lüzumludur. (Belleten) in IX uncu nüshasında Urhan Beyin bir mülknamesini neşrederek icab eden izahatı vermiştim; Urhan Beye âit temliknâme, tarihin bazı müphem ve noksan cihetlerini aydınlatmıştı; bu def'a neşrettiğim temliknâme de aynı maksada hizmet etmekte ve aynı zamanda eski bir Türk Âilesini de meydana çıkarmaktadır.

Mehmed Çelebinin mülknâmesini talebemden Ankara erkek lisesi tarih öğretmeni Bay Niyazi vasıtasile elde ettim; Bay Niyazi millî tarihin ehemmiyet ve azametini kavramış ve iyi yetişmiş bir öğretmen olduğundan müsâit vakit buldukça talebelerine millî tarih ve tarihî vesikaların faydalarından bahsetmeği âdet etmiş ve bunun iyi neticelerini de görmüş; bu münasebetle son sınıf talebesinden bulunan Turgut Köşklü kendisinin mensup olduğu Sasa Bey âilesine âit bir temliknâme ile bir Huccet getirmiştir. Niyazi'nin, bana verdiği bu vesikaların fotoğraflarını aldırarak asıllarını iâde ettim; işte bu makaledeki vesikaların ikisi Köşklü ailesine ait olup suretini koyduğum üçüncü vesika da birkaç sene evvel Başvekâlet

Arşiv dairesinde görüp suretini almış olduğum yine bu Sasa Bey ailesine teallûku olan başka bir kayıt sûretidir. Milli tarihle alâkalarından dolayı gerek Bay Niyaziye ve gerek talebesi Turgut Köşklüye teşekkür ederim.

* * *

Babası Yıldırım Bayezidin Ankara muharebesinde esir olup, vefatından biraz sonra Osmanlı Şehzadeleri arasındaki saltanat mücadelelerinde Amasyada bulunan Çelebi Mehmed, Amasya, Tokat, Sivas taraflarındaki beylerin kendisine karşı gösterdikleri samimi rabita [1] sâyesinde o mintakadaki vaziyetini kuvvetlendirdikten sonra kardeşlerine galebe etmiş ve bu mücadeleler esnasında Saruhan Beyliğini de ortadan kaldırarak Manisa havalisine sahip olmuştu (1410).

Osmanlıların bir memleketi istilâda siyasetleri, ilk anlarda oradaki bütün teşkilât ve müesseseleri ibka etmek ve verilmiş hakları tanımak hattâ daha sonraları bile bilhassa vakıf, mülk, timar hususlarına riayet etmek olduğundan bu siyaset tarzı anların Anadoluyu sür'atle istilâlarında mühim bir âmil olmuştu.

Çelebi Mehmed, Manisa havalisini aldıktan sonra orada Saruhan oğulları zamanında verilmiş bütün hakları tanımış ve oradaki eski âileleri himaye etmiştir; bu hususa dair, Osmanlıların on beş ve on altıncı asırlardaki tahrir defterlerinde pek çok kayıt vardır. Bu kısaca izahattan sonra Çelebi Mehmedin, Sasa Bey âilesinin cediti olan Paşa Ali Bey'e vermiş olduğu temliknâmeğe geçebiliriz:

Temliknamenin esası, tuğra, şahitler ve kenarındaki izahlar hariç olarak on iki satırdır; yazı Urhan Beyin temliknâmesindeki gibi aynidir ve 820 Zilkade iptidasında (1417 II kânun) verilmiştir, şahitler arasında bazı mühim simalâr görölmektedir.

Mehmed bin Bayezit Han [Tuğra]

- 1 — Sebebi tahriri tevkil hümayun hükümü enfezehullahü taalâ
- 2 — ilâ yevmiddin oldur kim dârendeî huruf mefharül ekâbir
- 3 — Paşa Ali Bey dame izzühü Saruhan ilinde yetilmiş [yırtık]
- 4 — Tevabiinden sobi köyi haddi sınırile mülk
- 5 — Liđe erzani görüp virdim bâdelyevm sâwir emlâk
- 6 — Bigi tahtı tasarrufında ola dilerse sata ve dilerse
- 7 — Hibe ide ve dilerse vakf ide benim aslımdan

[1] Çelebi Mehmedin mayetindeki Bayezit Paşa, Hacı İvaz Paşa, Sofu Bayezit, Bicar oğlu Hamza Bey vesâire gibi adamları Amasya ve Tokat havalisinden idiler.

- 8 — Ve neslimden hiç veçhile kimse da'va ve nizâ itmiya
 9 — Herkim da'va iderse şer'a mesmû olmiya herkim
 10 — Ki tebdil ve tağyir idecek olursa lâneti Hudâ
 11 — Ve Resûl ve melâike anın üzerine ola. bu alâmeti şerif
 12 — Üzre itimat kılalar tahriren fi evâili zilkade sene işrin
 ve semâne mie

İbrahim bin Halil	Şehide bizalık Bay Bektaş?	Şehide bimafih Elvan bin Paşa Ağa	Şehide bimafih Yakup bin Enestos elkâtib
Halil bin Abdullah كواسي؟	Şehide bimafih Doğan bin Abdullah	Şehide bimafih Hamza bin Bicar.	Yeşhedü bimazmunihi Kâtübülhurûf Hamza bin Aslihan-el-karasi gaferlehüma

Temliknâmenin imlası aynen şöyledir:

[Tugra] محمد بن بايزيد خان

- ۱ — سبب تحرير توقيع هايون حكم أنفذه الله تعالى
 ۲ — الى يوم الدين اول دركيم دارنده حروف مفخر الاكابر
 ۳ — پاشا على بك دام عزه صاروخان النده يتلمش [يبرتيق]
 ۴ — توابغنده صوبى كويى حدى سينوريه ملك
 ۵ — لسكه ارزاني كورب وردم بعداليوم ساير املاك
 ۶ — بك [۱] (تحت) تصرفنده اولاديلرسه صانه وديلرسه
 ۷ — هبه ايده وديلرسه وقف ايده بم اصلمدن
 ۸ — وانسلمدن هيچ وجهله كسه دعوى ونزاع اتميا
 ۹ — هر كيم دعوى ايدرسه شرع مسموع اولميا هر كيم
 ۱۰ — كه تبديل و تغيير ايده جك اولورسه لعنت خدا
 ۱۱ — ورسول وملائكه آنك ازرنه اولاد بو علامت شريف
 ۱۲ — ازره اعتماد قلالر تحريراً فى اوائل ذالقعدة سنه عشرين وثمانه
 شهد بذلك شهد بئافيه شهد بئافيه
 ابراهيم بن خليل باى بكتاش؟ الوان بن پاشا آغا يعقوب بن استوس الكاتب
 شهد بئافيه يشهد بمضمونه شهد بئافيه
 خليل بن عبدالله بكواحي؟ طوغان بن عبدالله كاتب الحروف حمزه بن اصلخان حمزه بن بجمار
 القراسى غفرلها

[1] بك=bigi, eski zamanlarda kullanılmış teşbih edatlarından olup bugün biz bunu (gibi) diye istimal etmekteyiz.

Mülknâmenin sağ kenarında (Mehmed bin Bayezit Han) tuğrası ile üç satırlık Bali bin Şeyh Mustafanın, hükümdarın ikrarı üzerine mülknâmenin sıhhatını tasdikı havi şu derkenarı vardır :

- ۱ — صح مضمون هذا الكتاب عند [ی] باقرار
 ۲ — السلطان الاعظم والخان المفتخ سلطان محمد بن بايزيد خان
 ۳ — خلد الله سلطانه حرره الفقير بالي بن شيخ مصطفى عني عنهما

Bu mülknameye göre Çelebi Mehmed, Paşa Ali Bey adında oldukça nüfuzu olan birine arazii emiriyyeden ayırıp Saruhan [Manisa]nın Tilmış mintakasından Sobi köyünü mülk olarak veriyor [1]. O asırlarda devlete ait arazinin dörtte üçü arazii emiriyye yani bu günkü tabirle devlete ait araziden olduğundan bu zâte doğrudan doğruya kaydüşartsız mülk arazi verilmesi Paşa Ali Beyin büyük bir hizmeti görüldüğüne delâlet eder. arazii emiriyye hükümdar ve hükümdar âilesine ait olduğundan asıl ve neslinden hiç kimse- nin mülk olarak verilmiş olan bu yere müdahale etmemesini, müdahale ve dava eden olursa Allahın, peygamberin ve meleklerin lânetinin anın üzerine olmasını söyliyerek manevî hükümlerle anları tehdit ediyor; temliknâme verilirken birtakım şahitler bunun temlik edildiğini gördükleri gibi hakim de hükümdarın ikrarı ve şahitlerin şهادetleriyle Sobi köyü ve arazisinin temlikini tasdik ediyor.

Hakim Bali bin Şeyh Mustafanın tercemei halini bulamadım.

Şahitler arasında (İbrahim bin Halil) in Çandarlı zâde İbrahim Paşa olması pek muhtemel ise de vezir tabirile vazifesine ait bir kayıt olmadığından anın olduğuna kat'i surette hüküm olunamaz.

Diğer şahitlerden Elvan bin Paşa ağa o tarihlerde maruf bir şahsiyettir; Elvan Beyin babası Paşacık ağa Germiyan oğlu Süleyman Şahın Çaşnigirbaşısı idi. Süleyman Şah, kızını Yıldırım Bayezide verdiği zaman gelini Bursaya götüren Paşacık ağa idi; karısı ile beraber gelini götüren Paşacık ağa, tekrar Kütahyaya avdet etmiyerek Yıldırım Bayezit ile karısının hizmetinde kalmıştır. Paşacık ağanın oğlu Elvan Bey de Osmanlılarda Çaşnigirlik [sofracılık] etmişti [2]. 1426 senesinde ikinci Murad Bey Candar hükümdarı İsfendiyar Beyin torununu aldığı zaman gelini Kastamoniden getirmeğe giden heyet arasında Elvan Bey, de vardı [3] Elvan Beyin

[1] Sobi veya Sobiler köyü Ali Beye verildikten sonra Ali Beyli ismile anılmıştır; bugün de aynı ismi taşımakta olup Manisa civarındadır.

[2] Aşık Paşa zade tarihi S. 59.

[3] » » » Ş. 106 Tacüttevarih C. 1 S. 320.

babası, Çelebi Mehmedin validesi olan Germiyan Prensesinin pek ziyade mutemedi olduğundan Çelebi de Paşa ağasının oğluna aynı itimadı göstermişti; hattâ hayatından ümidini kesdiği zaman devlet erkânını toplayıp oğlu Muradın hükümdar olmasını vasiyet etti ve Amasya valisi Muradı saltanata davete Elvan Bey gönderildi [1].

Kâtip Yakup bin Enestos'un kim olduğu bilinemedi; babasının adı (Enestos) diye açıkça okunuyor, Belki rumdan dönme bir âileden olup, Enestos aile adıdır. Böyle aileler tarihte eksik değildir. Meselâ Anadolu Selçukîlerinde Fahrüddin Sivastos olduğu gibi Osmanlılar devrinde Bursada medfun Filboz ailesi de vadır [2]. Hulâsa ben doğrusunu kestiremiyerek olduğu gibi yazıyorum.

Yine şahit olarak gösterilen Bay Bektaş? Gibi okuduğum isim de meçhulümdür. Halil bin Abdullah بکواسی keza. bu ikincinin babası Abdullah olduğuna göre esir olup pençik suretile hizmete girmiş ve yetişmiş olması ihtimali vardır. Yine bu cümleden olarak Doğan bin Abdullah da vardır. Gerek bunun ve gerek Halil bin Abdullahın bu gibi işlerde şehadet edebilecek derecede mevki sahibi oldukları anlaşılmaktadır. (Doğan bin Abdullah)ın Osmanlı tarihlerinde Niğeboli muhafızı olan Doğan olması hatıra geliyor; bundan başka Çelebi Mehmed devrinde Amasyada Bayezit Paşa camii kitabesinde Bayezit Paşanın kölelerinden bir mimar (Doğan bin Abdullah) dan bahsediliyor [3]. Belki bunlardan birisidir, belki diğer bir şahıstır.

Yine şahitler arasında mülknâme-yi yazan Karesili (Hamza bin Aslihan) vardır, buna dâir de şimdilik bir kayde tesadüf edemedim.

Bir de şahit olarak Hamza bin Bicar adı görülüyor. Bu zat Çelebi Mehmed devri ümerasından Bicar oğlu Hamza Bey dir, aslen Tokatlı olup Selçukîler zamanında da hizmetleri mesbuk olan Bicer Bey âilesindedir. Hamza Bey, Çelebi Mehmedin Amasya valiliği zamanında maiyetinde bulunmuş, anın hükümdarlığı temin etmesine hizmet etmiş ve (821 Hc. 1418 M.) ta Amasya valisi tayin edilen Şehzade Murad Beye lala tayin edilmiştir [4]. Âşık Paşa zade bu

[1] Âşık Paşa zade S. 94 Oruç bey tarihi S. 45. tacüttevarih C. 1 S. 302, Hammer C. 2 S. 143 Hayrullah Efendi tarihi cüz 6 S. 92 tarihlerinden ilk üçü Muradı davete giden Elvan Beyin Çaşnigirbaşı ve Hammer Emiratur, Hayrullah Efendi ise Kapıcıbaşı olduğunu yazmışlardır.

[2] İbni Bibi Selçuknamesi Hotsuma tabı S. 264 ve kütüphanemdeki bazı Bursa kütabeleri.

[3] Kitabeler birinci kısım [İsmail Hakkı Uzunçarşılı oğlu] S. 113.

[4] » » » » » S. 21 ve Tacüttevarih C. 1 S. 286

Hamza Beyin Rumeli Beylerbeyi olup (kâfir Samsunun) zaptettiğini yazmakta ise de yanlışır. Filhakika şimdiki Samsunu bu zat zaptetmiş ise de Rumeli Beylerbeyi olmamıştır. Müverrih birkaç Hamza Beyi birbirine karıştırmıştır. Hamza Bey (823 Ramazan 1420 birinciteşrin) de Tokat'ta vefat etmiş ve orada ismine izâfe edilen Hamzalar mezarlığına defnedilmiştir.

*
* *

Bundan sonra ikinci vesikada bu âilenin vakıf yaptığını görüyoruz. Paşa Ali Beyin oğlu Sasa Bey, Akhisarda bir imaretle bir hamam yaptırıyor, hamamın üçte ikisini erkek evlatlarına vakfedip bu suretle erkek evlâttan erkek evlâda kalmasını ve şâyet erkek evlât nesli kalmıyacak olursa kız evlâda intikalini şart koymuştur. Sasa Bey hamamın gelirinin üçte ikisini erkek evlâdına bırattıktan sonra geri kalan bir sülüsün yevmi dört akçesini Akhisardaki imaretinin (etlûğüne) ve yevmi üç akçesini kendi ruhu için Kur'an okumağa ve yevmi bir akçeyi de hamamın tamiirine vakfetmiş ve kendi sağ oldukça vakfına mütevellî olmuştur.

Bundan sonra yukarıdaki Sasa Beyin torunu ümeradan ikinci Sasa bey de dedesi vakfına mütevellî iken karyei Sobilerdeki büyük ceddî Paşa Ali Beye, Çelebi Mehmed tarafından verilmiş olan mülk köyü vakıf yapmıştır. Her sene buradan alınacak hasılatın iki yüz mud buğdayı Akhisarda dedesi Sasa Bey imaretine ve yine mezkûr köy hasılatından yılda bin seksen akçesini babası Çalap vermiş Beyin ruhu için üçer cüz kuran okumağa ve yine o köyün gallesinden üçyüz altmış akçesini validesi Şah hatunun ruhu için cüz okumağa ve günde üç akçesini de kendi ruhu için cüz okumağa vakfedip hasılatın fazlasını erkek evlâdına ve onların nesli kalmıyacak olursa kız evlâdına vakfetmiştir. Keza Babası Çalapverdi Beyden kalan Kuru dolap ismindeki mülk değirmenini de erkek evlâdına vakfeylemiştir.

Eğer nesli münkariz olup kimse kalmıyacak olursa Akhisardaki hamam, Sobiler köyü ve Kuru dolap değirmenini Akhisarda medfun olan Sasa Bey zaviyesindeki fukaraya vakfetmektedir.

Bu hususa dâir olan 900 Zilhicce sonu [1495] tarihli hucceti şeriyeye sureti aynen şudur :

Hüccetin baş tarafında Manisa kadısı Mehmed bin Seydii Saferdinin (سیدی صفدی) bu son vakfın sıhhatini tasdik sureti :

لَمَّا أَقْرَأَ الْوَأَقِفَ الْمَذْكُورِ افْتِخَارَ الْأَمْرَاءِ الْكِرَامِ صَاصَا چَلْبِي
وَفَقَهُ اللَّهُ تَعَالَى اِقْرَاراً صَحِيحاً عِنْدِي بِوَقْفِيَةِ الْأَشْيَاءِ

المسطورة مفصلةً في هذا الوثيقة الشرعية وتَسْبِيلِهَا
وتَسْجِيلِهَا حَكَمْتُ بِصَحَّتِهَا وَلِزَوْمِهَا وَأَمْنِيَّتِ مَا فِيهَا
وَنَفَذْتُ مَا يَخُوبُهَا وَأَنَا الْفَقِيرُ الْوَائِقُ بِاللَّطْفِ الصَّمْدِي
محمد بن سيدى صفدى القاضى بمعنيسا حيت
عن البأسا عفى عنهما

Manisa kadısının bu tasdikı mehayif teftişine memur [1] Manisanın Atala kazası kadısı Mahmud bin Osman [2] tarafından da kabul ve tasdik edilmiştir:

- ١ — جَرَى مَا لَصَمَّنَهْ هَذَا الْكِتَابِ عِنْدِي
٢ — زَبَّرَهُ الْفَقِيرُ مُحَمَّدُ بْنُ عُمَانَ الْمَوْلَى
٣ — بِقَضَاءِ إِطَالَهْ عُفِيَ عَنْهُمَا [bir kelime silik]
٤ — الْمَأْمُورُ بِتَفْتِيشِ مَخَافِ لُؤَاءِ صَارُوخَانَ

«1 — Sebebi tahriri kitabı şer'i ve bâisi tastiri hitabı mer'i olur ki sâbıka merhum Sasa Bey bin Paşa Ali Bey elmağfur Akhisardaki hamamının 2 — Sülüsânını evlâdının zükûrına vakfidüp karnen bade karnin ve batnen bade batnin بطن بعد قرن و بطناً بعد يمد بطن zükûr münkarız olduktan sonra inasına vakfidüp kezalik [karnen] 3 — Bade karnin ve batnen bade batnin ve sülüsü aharının yevmî dört akçesini Ak hisardaki imaretinin etlûğüne vakfidüp ve yevmî üç akçesini kendünün 4 — Ruhı için ecza okuyanlara vakfeyleyüp amma şol şartla ki iki cüz'ü bir akçeye okuyalar ve yevmî bir akçesini hamamının meremmetine vakfidüp [iki kelime silik] 5 — Nefsini kılup ve kendüden sonra evlâdının zükûrına kalup karnen bade karnin ve batnen bade batnin ve bu nesik üzere sene tis'a ve selâsin ve semâne mie (سنة تسع وثلاثين وثمانمائة) tarihile muverrah ve 6 — [İki üç kelime silik] Sasa Bey vefat ettikten sonra oğlu Çalapvermiş Bey müteveli olup veçhi meşruh üzere vakfın vakfiyyetini kabul 7 — İdüp mukarrer kılup mutasarraf olup badehu Çalapvermiş Bey müteveffa olduktan sonra oğlu Sasa Çelebi dahi müteveli olup vakfı mezburı kemayenbagı mukarrer 8 — Kılup vakfiyet üzere

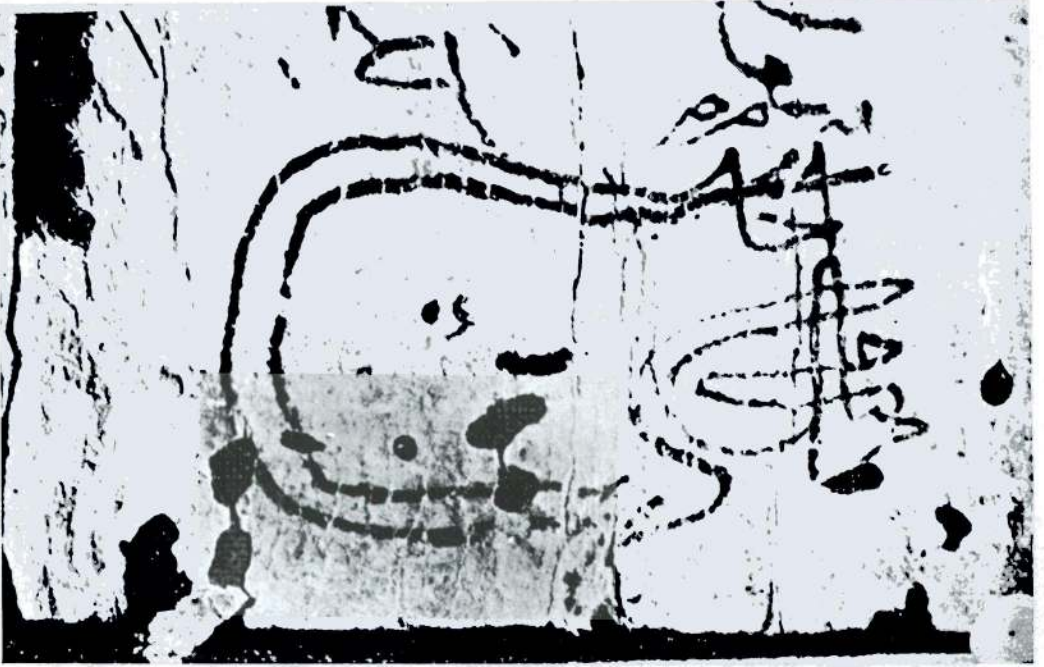
[1] Osmanlılarda zaman zaman muhtelif mıntakalara memur edilip oradaki halkın şer'i, hukuki işlerini gözden geçiren ve yapılan haksızlıkları tashiha memur olan müfettişlere mehayif müfettişi denilirdi.

[2] Manisa Lıvası mehayif müfettişi olan Atala kadısı Mahmu bin Osmanın meşhur Bursalı Lâmii Çelebi olması pek muhtemeldir.

bir nice müddet mutasarrıf olup bâdehu tevabii Manisada karyei Sobiler dimekle maruf mülk köyleri ki âbâ vü ecdadından mezbur Sasa 9 — Çelebiye ciheti irsile intikal idüp bunları karyei mezburenin gallesinden Akhisar mukabili yılda iki [Mud] buğday Akhisarda dedesi 10 — Merhum Sasa Bey imaretine vakfidüp ve karyei mezkûre gallesinden yılda bin seksen akçeleri merhum babası Çalapvermiş Bey ruhi için üçer cüz Kur'anı [kerim] 11 — Okumak için vakfidüp ve karyei mezbure gallesinden yılda üçyüz altmış akçesini validesi Şah hatun ruhi için vakfidüp ve yevmi 12 — Üç akçesini karyei mezkûre gallesinden kendi ruhi için cüz okumağa vakfidüp bunlardan maadasını karyei mezkûrenin cümle mahsulâtın evlâdının zükûrına vakfidü [p] 13 — Karnen bade karnin ve batnen bade batnin zükûr münkariz olduktan sonra inâsına vakfidüp kezâlik karnen bade karnin ve batnen bade batnin ve bade inkirazihim akrabalarına 14 — vakfidüp ابدأ ماتوالدوا و تاتابوا ve karyei mezbure sınırında Kurudolap dimekle meşhur değirmenini dahi evlâdının zükûrına vakfidüp evlâdı [zükûr] 15 — münkariz olduktan sonra inâsına vakfidüp ve bade inkirazihim akrabalarına vakfidüp karnen bade karnin ve batnen bade batnin ابدأ ماتوالدوا و تناسلوا 16 — Ve bade inkirazihim mezbur hamamı ve karyei Sobileri ve Kurudolap değirmenin - Akhisarda merhum Sasa Bey zaviyesinde fukaraya vakfidüp virür; imdi vechi meşruh 17 — Üzre cari ve sadır o ki, bundan evvel Akhisarda kadı olanlardan Mevlâna Tacüddin bin İsmail ve Mevlâna Şemsüddinin hucceti şer'iyelerile sabit ve zahir olduktan 18 — Sonra şimdiki halde oğlu Seydi Ahmed Çelebi [yi] zikrolunan evkafa mütevellî nasbedüp ve bir oğlu Yusufî nazır tayin eyledikten sonra bu zikrolunan 19 — Hamamın vakfiyyetini ve kendu vakfeylediği karyei Sobiler vakfiyyetin ve Kurudolap değirmen vakfiyyetin inkâr idüp راجعاً rücu etmek kasteyledikten sonra mütevellî mezbur 20 — Seydi Ahmed Çelebi meclisi şer'a gelüp müşarünileyh babası Sasa Çelebi [yi] bilesine ihzar idüp takriri dava kılup etti ki merhum dedem Akhisarda bina ittiği 21 — Hamamının vakfiyyetin vechi meşruh üzre kabul ve mukarrer kılup bir nice yıl vakfiyet üzre tasarruf eyledük ve karyei Sobileri dahi ve Kurudolap değirmeni 22 — Dimekle meşhur değirmeni dahi vechi meşruh üzre vakfi evlât idüp bir nice zaman tasarruf eyledik dedikten sonra müşarünileyh Sasa Çelebi inkâr ile 23 — Cevab viricek müşarünileyh Seydi Ahmed Çelebinin davasının sıtkına muvafık beyyine taleb olundu. uduli müsliminden Muslihuddin bin-ül-hacı Ali.. 24 — Ve Si-

Çelebi Mehmed'in Paşa Ali Beye verdiği temlikname

Temliknamenin kenarındaki (Mehmed bin Bayezit Han) tuğrası

Temliknâmenin baş tarafındaki tuğra (Mehmed bin Bayezit Han Muzaffer)
Belleten : C. III S. 11 / 12

Hükümdarın ikrarı üzerine mülknameyi tasdik eden Kadı Bali bin Şeyh Mustafa'nın bükümü

İbrahim Köşklü

Turgut Köşklü

nan bin -ül-hacı Alâüddin ve Mustafa Bey bin Koçı Bey ve Seydi Çelebi bin Seydi Süleyman ve İsa Bali bin Bahşayış ve hatib Sinan.. ve Bahşayış Hızır ve Sinan fakih elhacı İlyas ve Mevlâna Alâüddin bin Abdurrahman ve Köseç Mustafa bin Devlethan ve memi bin Aslihan edâi şehadeti sahihai şer'iyeye kılup ittiler ki şahitlerüz ve şehadet 26 — Dahı iderüz ki zikrolan hamamın vechi meşruh üzre vakfiyyetini kabul kılup mukarrer idübtür ve bu üslûb üzre nice müddet mutasarrıf olubtur ve karyei 27 — Sobileri ve Kurudolap degirmenini dahi vechi muharrer üzre vakfidüptür ve bu üslûbı mezkûr ve nematı mukarrer üzre şehadet eylediler, şehadetleri badettezkiye 28 — والتخليف لكونهم اهلانها؟ hayyızı kabulde ve mahalli irtizada vaki olduktan sonra zikrolan hamamın ve karyei mezburenin ve dolap degirmeninin 29 — vechi meşruh üzre vaki olan vakfiyyetine hükmettik, hükmen sahihan şer'iyeyen. öyle olsa bu vesikai şer'iyeye tahrir ve tevki olunup badettaleb müşarünileyh 30 — Seydi Ahmed Çelebi eline verildi ki vakti hcâette ihticaç idine وذلك جرى في اواخر ذي الحجة سنة تسعمائة

Şühûdülhal

Celâlüddin bin Abdülkerim	ve	Ahmed Bey bin Rahim Bey	ve	Mahmud bin Kemal	ve	İbrahim bin Kemal
Ahi Mustafa bin Memi	ve	Seydi Ahmed bin Hacı Ali	ve	Yakub bin Abdullah	ve	Ahmed bin Tanrıvermiş
Turbali bin Hoşkadem	ve	Hacı Muhiddin bin Mezidüşşikâri	ve	Hacı Hayrüddin bin Alâüddin.		

Bu hüccetln bir sureti Başvekâlet Arşivinde vardır. Aynı Arşivdeki şu kayıt da onlara âittir.

Karyei Sobller

Mülkü Çalapverdi Bey veledi Sasa bey der nefsi Magnisa كاريه صوبيلر ملك چلب ويردى بك ولد صاحب بك در قضاء مغنيسه karyei mezbureyi merhum Sultan [Çelebi Mehmed] Paşalu beğe temlik etmiş sonra Murad Han داهي mukarrer dutup Hükmü Hümayun vermiş bâdehu mezkûr karye irsile Sasa beğe intikal olup Sasa beğden mezbur Sasa bey oğlu Çalapverdi beğe müntakil olmuş. Bâdehu Sultan Mehmed Han داهي mukarrer dutup Hükmü Cihanmutâ حکم جهانمطاع vermiş ve merhum Sultan Selim Handan dahi mukarrernâmesi vardır. Olvakit Padişahımız خلعت خلافته dahi mülkiyetini mukarrer dutup hükmü vacibülinkiyad واجب الانقياد vermiş mukarrer mülkdür

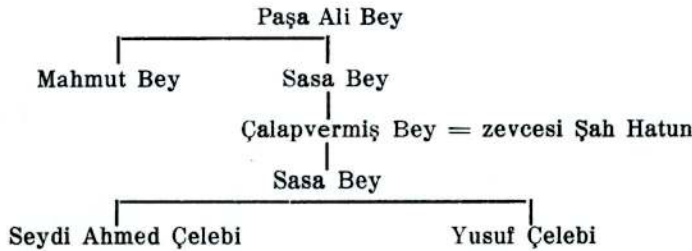
ve mezbur karye avarızdan [bir nevi vergi] emin olmağa ellerinde ahkâmı şerifleri var imiş. Be mucibi defteri köhne hüküm بموجب دفتر کهنه حکم سنه ثمان و عشرين و تسعمائة الهجرية

* * *

Paşa Ali Beyin Mahmud Bey adındaki diğer bir oğlunun da vakti olduğunu Saruhan [Manisa] vakıf defterinde görmekteyiz [1]. Mahmud Bey manisanın Gördük kazasında Soğukpınar yakınında bulunan Kâfir çiftliği denilen çiftliği Gördükteki kervansarayının tamiri için vakfetmiş; bundan başka yine Gördükteki kasab çiftliği adındaki çiftliğini de Gördük camiine hatip olanların idaresine tahsis eylemiştir.

* * *

yukarıda sûretlerini koyduğumuz gerek mülknâme ve gerek ikinci Huccet içindeki isimlerle Saruhan kazaları Evkaf defterindeki kayıtlara göre Sasa Bey âilesi hakkında şöyle bir silsile tertib edebiliriz:

Bu Ailenin ahfadı şimdi de mevcut olup Akhisarda oturmaktadır. Ailenin ananesine göre büyük cedleri Paşa Ali Bey aslen Söğütlü olup sonradan Akhisara yerleşmiş. Buna göre Çelebi Mehmed 1410 da Saruhan oğlu Hızır Şah Beyi mağlûp edip öldürdükten ve bu suretle Saruhan memleketlerini ilhak ettikten sonra buralara Osmanlı hudutları dahilinden birtakım aileleri iskân etmiş olacak. Paşa Ali Bey ailesi, Akhisarın köşk denilen mahalde bulunmasından veya orada göşkü olmasından dolayı kendilerine köşklü denilmiş ve bugün aynı soy adını muhafaza etmişlerdir.

Paşa Ali Bey veya Sasa Bey ailesi hakkında malûmatımız yok gibidir. Paşa Ali Beyin Milâs, Muğla ve etrafında Beylik kurmuş olan Mentеше Bey damadı Sasa Bey ile münasebeti olup olmadığı-

[1] Başvekâlet arşivi. Defterhane defterleri arasındaki 464 numaralı Saruhan kazaları Evkaf defteri.

na dair bir vesikaya malik değiliz. Malûm olduğu üzere Garbî Anadolu'nun istilâsını tamamlamak isteyen Türk Beylerinden Karesi, Saruhan, Aydın oğlu Mehmed ve Menteşe Beylerden herbiri bir tarafı istilâ ediyorlardı. Bunlardan Menteşe Beyin damadı olan Sasa Bey, düsturnameye ve Bizans müverrihi (Françes) e göre daha evvel Garbî Anadolu'ya gelerek Manisa, Bergama, Efes yani Ayasuluğ ve Birgi taraflarını elde etmişti [1]. Bizans müverrihi Pahimer'in kendisine (Sultan Saysan) dediği Sasa Bey o müverrihin rivayetine göre kayın pederi Menteşe Beyden ayrılarak bir Beylik kurmuştu.

Düsturnameye nazaran Sasa Bey, Garbî Anadolu fütuhatını yapan Aydınoğlu Mehmedle evvelâ iyi gç çinmişler ve sonra aralarına husumet girmiş ve Mehmed Bey'e karşı hareket eden Lâtin ve Rumlarla itifak etmiş fakat muharebede maktul düşmüştü [takriben 1310] [2].

Sasa Beyin, Manisa, Bergama taraflarını da Bizanstan zaptetmesine ve vesikası elimizde bulunan Paşa Ali Bey ve oğlu Sasa Beyin Akhisarda vakıfları olmasına bakılınca Paşa Ali Beyin bunun ahfadından olması hatıra geliyorsa da Aile arasındaki anane bu mütaleayı teyit etmemektedir.

Paşa Ali Bey torunlarından olan ikinci Sasa Bey, ikinci Bayezit zamanında elçilik ile Safeviyye hükümdarı Şah İsmail'e gönderilmiştir. Şah İsmailin, Osmanlı hükümdarına gönderdiği namenin cevabını götürmüş olan [3] Sasa Beyin itimada lâıyk ve elçilik yapacak kabiliyeti haiz zevattan olduğu anlaşılıyor.

Paşa Ali Bey torunlarından olan Bay İbrahim Köşklü ve oğlu Ankara lisesi son sınıfından Turgut Köşklü bugünde büyük cedlerinin yurdu olan Akhisarda bulunmaktadırlar.

[1] Düsturnamei Enveri mukaddemesi [Mükremin Halil İnanç] S, 21, 22.

[2] Sasa Bey derler idi bir gazi er Gelmiş Aydın iline evvel meğer
Evvelâ ol Birgiyf feth eylemiş Aydın oğlunu getürmüş toylamış

Hem hasetten fitne Sasa eyledi Müminiken avni tersa eyledi

Ol gazada katoldu ol dahi Çok ganimet mal alur miri sahi

Düsturname Bay Mükremin Halil tabı S. 17, 18.

[3] صورت مکتوب اتول باش در جواب مکتوب سلطان بایزید خان نوشته باصاهه چلی که ایلیچی بود فرساده Esat Efendi kütüphanesi. Sarı Abdullah Efendi münşeati 35 inci mektub verak 59] bu mektub hakkındaki malûmatı müdakkik arkadaşımız Mükremin Halil İnanç vermiştir. Kendisine teşekkür ederim.

